

ORUÇ

SIKÇA SORULANLAR

DİB
YAYINLARI

DİYANET İŞLERİ BAŞKANLIĞI YAYINLARI : 811

BROŞÜR : 45

Bu çalışma
Din İşleri Yüksek Kurulu'nun fetvaları doğrultusunda hazırlanmıştır.

Yayın Yönetmeni

Dr. Fatih KURT

Yayın Koordinatörü

Bünyamin KAHRAMAN

Yayına Hazırlayan

Dr. M. Bülent DADAŞ

Baskı Takip

İsmail DERİN

Grafik & Tasarım

Uğur ALTUNTOP

Din İşleri Yüksek Kurulu Kararı:

ISBN : 978-975-19-6748-0

2020-06-Y-0003-811

Sertifika No: 12930

8. Baskı, ANKARA 2020

Baskı

.....

© T.C. Diyanet İşleri Başkanlığı

İletişim

Dini Yayınlar Genel Müdürlüğü

Basılı Yayınlar Daire Başkanlığı

Üniversiteler Mah. Dumlupınar Bulvarı

No:147/A 06800 Çankaya/ANKARA

Tel: 0312 295 72 93 - 94 • Faks: 0312 284 72 88

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	7
I. ORUÇ İBADETİNİN HİKMET VE FAYDALARI.....	9
II. ORUÇ HAKKINDA BAZI GENEL BİLGİLER	12
1. Oruç tutmakla yükümlü olmanın şartları nedir?	12
2. Oruca başlamak için hilalin görülmesi şart mıdır?	13
3. Oruç tutmamayı mübah kılan mazeretler nelerdir?	15
4. Çalışanların iş verimini düşürmesi endişesiyle oruç tutmamaları caiz midir?	18
5. Oruç fidyesi ne demektir?.....	19
6. Oruca ne zaman ve nasıl niyet edilir?.....	20
7. İmsak nedir? Ne zaman başlar?.....	21
8. Sabah ezanı okunmaya başladığında yeme içmeye kısa bir süre devam edilebilir mi?.....	22
9. Bayram günlerinde oruç tutulur mu?	23
10. Cuma günleri oruç tutmanın hükmü nedir?	24
11. Üç ayların dindeki yeri ve bu aylarda oruç tutmanın hükmü nedir?.....	24
12. Kazaya kalan Ramazan oruçlarının belli bir sürede tutulma zorunluluğu var mıdır?.....	25
13. Kişinin çok sayıda kaza orucu varsa nasıl tutmalıdır?.....	26
14. Bozulan vacip ve nafil oruçların kazası gerekir mi?	27
15. Şevval orucunun hükmü nedir? Ramazan'da tutulamayan oruçlar Şevval orucu niyetiyle tutulabilir mi?	27
16. Aşure günü oruç tutmanın hükmü nedir?.....	28
17. Ramazan'ı karşılamak için oruç tutulur mu?	28
18. Mesleği gereği sürekli olarak yolculuk yapan kişi oruç ibadetini nasıl yerine getirebilir?.....	29
19. Uçakla seyahat eden oruçlu kişi iftarını nereye göre yapar?	30
20. Oruçlu kimse abdest alırken hata ile boğazına su kaçırırsa orucu bozulur mu?	30
21. Yıkanmak ve denize girmek orucu bozar mı?.....	31

22. Cünüp iken tutulan oruç geçerli midir? 31
23. Fıtır sadakası nedir ve ne zaman verilir? 32
24. Fıtır sadakası kimlere verilebilir, kimlere verilemez? 33
25. Oruç fidyesi nasıl ödenir? 34
26. Oruç fidyesi kimlere verilebilir? 34
27. Oruç tutacak gücü olduğu halde tutmayan bir kimse, bu oruçlarının fidyesini vererek oruç borcundan kurtulmuş olur mu? 35

III. ORUCU BOZAN VE BOZMAYAN ŞEYLER36

28. Orucu bozan şeyler nelerdir? 36
29. Orucu bozup sadece kazayı gerektiren durumlar nelerdir? 36
30. Ramazanda oruçluyken yolculuğa çıkan kimse, yolculuk sebebi ile orucunu bozarsa ne gerekir? 38
31. Orucu kasten bozmanın hükmü nedir? 38
32. Unutarak yemek içmek orucu bozar mı? 39
33. Diş fırçalamak orucu bozar mı? 39
34. Kusmak orucu bozar mı? 39

IV. SAĞLIK PROBLEMLERİ VE ORUÇ 41

35. Uzman bir doktorun oruç tutmamasını önerdiği kimse ne yapmalıdır? 41
36. Hastalığa Yakalanma Açısından Risk Grubunda Bulunan Kişilerin Oruç Sorumluluğu Nedir? 41
37. Astım hastalarının kullandığı sprey ve astım ilacı orucu bozar mı? 43
38. Göz damlası orucu bozar mı? 44
39. Burun damlası orucu bozar mı? 44
40. Kulak damlası orucu bozar mı? 45
41. Kulağın yıkattırılması orucu bozar mı? 45
42. Kalp hastalarının kullandıkları dilaltı hapi orucu bozar mı? 46
43. Her gün hap kullanmak zorunda olan hastaların oruç tutmaları gerekir mi? 46

44. Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektirmek orucu bozar mı? 47
45. Biyopsi yaptırmak orucu bozar mı? 48
46. İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması orucu bozar mı?..... 48
47. Anestezi orucu bozar mı?..... 48
48. Fitol kullanmak, lavman yaptırmak orucu bozar mı?..... 49
49. Aşı olmak veya iğne yaptırmak orucu bozar mı?..... 50
50. Şeker hastalarının uyguladıkları insülin iğnesi orucu bozar mı?..... 50
51. Oruçlu iken kan vermek ve vücuda kan almak orucu bozar mı?..... 51
52. Diyaliz uygulamalarında oruç bozulur mu? 51
53. Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?..... 52
54. Akupunktur tedavisi orucu bozar mı?..... 52
55. Merhem ve ilaçlı bant kullanmak orucu bozar mı? ... 53
56. Diş tedavisi yaptırmak orucu bozar mı? 53
57. Diş kanaması ve diş yarısından çıkan kanın tükürük ile yutulması orucu bozar mı? 53
58. Susuz olarak hap yutmak orucu bozar mı? 54
59. Ramazan ayını ve bayramı başka ülkelerde geçirenler, o ülkelerin hesaplarının/takvimlerinin Türkiye'den farklı olması hâlinde bayramlarını Türkiye'ye göre mi, buldukları ülkeye göre mi yapmalıdırlar? 54

V. ÖZEL HÂLLERİNDE KADINLAR VE ORUÇ.....56

60. Kadınlar özel günlerinde oruç tutabilirler mi?..... 56
61. Düzensiz âdet kanaması olan bir kadın oruçlarını nasıl tutmalıdır?..... 57
62. Oruca niyetlenen bir kadın gün içinde âdet görmeye başlarsa ne yapmalıdır?..... 57
63. Kadınların Ramazan'da âdet geciktirici ilaç kullanmaları caiz midir?..... 58
64. Kadınlar gebelik dönemlerinde oruç tutabilirler mi?. 58
65. Düşük yapan bir kadın oruç tutabilir mi? 59

ÖN SÖZ

Din konusunda toplumu aydınlatmakla görevli bulunan Başkanlığımızın, bu görevini yerine getirme vasıtalarından biri, halkımız tarafından yöneltilen dinî sorulara cevap verme hizmetidir. Vatandaşlarımız tarafından gerek yurt içinden, gerekse yurt dışından mektup, telefon, faks ve elektronik posta aracılığıyla veya şahsen başvurmak suretiyle yöneltilen dinî sorular, Din İşleri Yüksek Kurulumuzca cevaplandırılmaktadır.

Kurulumuz, ‘Sıkça Sorulan Sorular’ başlığıyla oluşturduğu soru ve cevapların, cep kitapçıkları tarzında bir seri hâlinde yayımlanmasının uygun olacağına karar vermiştir. Bu çerçevede önceki yıllarda Hac, Oruç, Zekât ve Kurban gibi birçok konu ile ilgili sıkça sorulan sorular adıyla kitapçıklar bir seri halinde hazırlanmış ve yayımlanmıştır. İhtiyaç duyulan diğer konu başlıklarıyla bu serinin sürdürülmesi düşünülmektedir. Gerek Başkanlığımız bünyesinde görev yapan din gönüllülerinden, gerekse halkımızdan alınan olumlu geri dönüşlere

istinaden bu seride yer alan kitapçıkların Kurul tarafından yeniden gözden geçirilmesi ve ihtiyaç duyulan konularda ilaveler yapılarak yeniden yayımlanmasının uygun olacağı mülahaza edilmiştir.

Kitapçıklarda yer alan cevaplar, şahıslara göre değişiklik arz etmeyen, pratik istifadeye yönelik, fetvada birliği temin etmeyi amaçlar niteliktedir. Hazırlanan bu kitapçıkların Müftülüklerimiz, Müftülüklerimiz bünyesindeki Aile ve İrşad Bürolarımız ve Din Görevlilerimiz başta olmak üzere ilgi duyan vatandaşlarımız için de yararlı olmasını Cenab-ı Hak'tan niyaz ediyoruz.

Din İşleri Yüksek Kurulu

I. ORUÇ İBADETİNİN HİKMET VE FAYDALARI

Allah'ın emir ve yasakları elbette ki kulların iyiliği içindir. İslâm bilginleri, bütün hükümlerin insanların yararlarını gerçekleştirme amacına yönelik olduğu konusunda görüş birliği içindedirler. Allah'ın yapılmasını istediği şeylerde kullar için çok büyük faydalar, yasakladığı şeylerde ise büyük zararlar bulunduğu inkâr edilemez bir gerçektir. İslâmi öğretinin kendilerine yüklediği görev gereği İslâm âlimleri çeşitli ibadetlerin yarar ve hikmetleri konusunda öteden beri kafa yormuş, bunların kişisel pratik yararlarından çok, insan nefsinin arındırılması ve yükseltilmesi yolunda fonksiyonel hâle getirilmesine çalışmışlardır. Bu bağlamda kulların yapmakla yükümlü tutulduğu ibadetlerin sağladığı bazı faydalar ya da hikmetler tespit edilebildiği gibi, bu faydaların veya gerçekleştirilmek istenen amaçların tamamının tespit edilemediği de bir hakikattir.

Oruç ibadetinin temel hedefi insanları takva-ya erdirmektir. Bu, bizzat Kur'an-ı Kerim'de "Ey

iman edenler! Allah'a karşı gelmekten sakınmanız için oruç, sizden öncekilere farz kılındığı gibi, size de farz kılındı..." (Bakara, 2/183) şeklinde ifade edilmektedir. Oruç ibadeti kanaatkârlığımızı güçlendirir. Açlık çeken insan yoksulun, muhtacın durumunu anlar ve kanaat etmenin önemini daha iyi kavrar. Artık israf edemez olur. Allah Resulü'nün "Kanaat bitmeyen bir hazinedir" (Beyhakî, "Zühd", 2/88) sözü, müminin kulaklarında yankılanır. Nimetin eskisinden daha çok kadrini bilen insan, Allah'a olan şükrünü artırır. Hırsın mahrumiyete, kanaatin rahmete vesile olduğunu anlar. Allah Resulü'nün "iktisat eden geçim sıkıntısı çekmez" (İbn Ebî Şeybe, el-Musannef, 5/331) müjdesi hayatında tezahür etmeye başlar. Oruç ibadeti, insana iftar ve sahur ile, kılınan teravih namazlarıyla, diğer ibadetlerle hayata çekidüzen verme imkânı tanır.

Oruç ayı olan Ramazan Ayı, kulun Rabbine iltica ederek, günahlarının bağışlanması için hayat yoluna yerleştirilmiş fırsat ve hazinelerle doludur. Kişi, Kur'an üzerinde daha fazla düşünme imkânı yakalar. Ramazan'ın getirdiği bereketle insan, Kur'an'dan daha çok haz alır, onu daha derinden ve bilinçle dinleyip anlama imkânını elde eder. Oruç bedenin zekâtı olarak, vücutta birikmiş zararlı unsurların defî için metabolizmaya büyük bir imkân sağlar. İnsanın, vücudunu diğer canlılardan daha farklı olarak madde ve mananın sırlı

ve ahenkli bir birleşimi olarak görmeye başladığı bu ayda vücutlar yenilenir, dimağlar parlar. Allah Resulü'nün “oruç tutunuz ki sıhhat bulasınız” sözünü teyit edercesine bedenlerimiz sağlık bulur (Taberânî, Mu'cemu'l-Evsat, VIII, 174). Ramazan orucu ümitsiz insanların bağışlanma ümitlerini yeşerttikleri bir zaman dilimidir. Oruç, ansızın gelecek sıkıntılara karşı insanlara dayanıklı olmayı öğreten bir öğretmendir. Çocuklarımıza dinlerini, havasını teneffüs ederek, yaşayarak öğrenme ve yaşama fırsatı veren bir aydır Ramazan.

Allah Resulü, inanıp karşılığını Allah'tan bekleyerek Ramazan'ı değerlendirenlerin geçmiş günahlarının bağışlanacağını söylemiştir (Nesâî, “İman”, 21). Aynı şekilde Allah Resulü, Sahabi Ka'b b. Ucre'ye hitaben; *“Ey Ka'b! Namaz kişinin Müslüman oluşuna delildir. Oruç ise sağlam bir kalkandır. Sadaka vermek, suyun ateşi söndürdüğü gibi günahları silip süpürür. Ey Ka'b! Haramla beslenerek teşekkül eden et ve kemiklere ancak ateşte olmak yararır.”* (Tirmizî, “Cum'a”, 79) buyurmuştur. Orucun hikmetleri ile hükümlerini anlamak arasında sıkı bir bağ vardır. Oruç ibadetinin yerine getirilmesi ile ilgili kuralların bilinmesi, orucumuzu Allah Resulü'nün bize hikmet olarak bıraktığı sünnetine uygun oruçlar tutmamıza imkân tanıyacaktır.

II. ORUÇ HAKKINDA BAZI GENEL BİLGİLER

1. Oruç tutmakla yükümlü olmanın şartları nedir?

İslam'a göre, bireyin sorumlu olmasının temel şartları müslüman, akıllı ve ergenlik çağına ulaşmış olmaktır. Dolayısıyla bu şartlar, oruç ibadeti ile sorumlu olmanın da şartlarıdır. Buna göre, bir kimsenin Ramazan ayında oruç tutmasının farz olması için öncelikle müslüman ve âkil-bâliğ olması gerekir. İbadetlerle yükümlü olmamakla birlikte ergenlik yaşına gelmeyen çocukların alıştırılmak ve ısındırılmak maksadıyla namaz kılmaları ve oruç tutmaları teşvik edilir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), yedi yaşından on yaşına kadarki sürede çocuğun namaza alıştırılmasını önermiştir (Ebû Dâvûd, Salât, 26).

2. Oruca başlamak için hilalin görülmesi şart mıdır?

Kameri aylar, adından anlaşıldığı gibi başlangıcı ve bitişi ayın hareketlerine göre belirlenen aylardır. Ramazan orucu, Ramazan ayında tutulduğundan ve Ramazan ayı da ay takvimine göre her sene değiştiğinden, oruca başlayabilmek için öncelikle, Ramazan ayının başladığını tespit etmek gerekmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.), “*Hilali (Ramazan hilalini) görünce oruca başlayınız ve hilali (Şevval hilalini) görünce bayram ediniz. Hava bulutlu olursa içinde bulunduğunuz ayı otuza tamamlayınız.*” (Buhârî, Savm, 5, 11; Müslim, Sıyâm, 3-4, 7-9) buyurmuştur. Bu hadis ilk bakışta hilali çıplak gözle görmedikçe oruca başlanmayacağı ve bayram edilmeyeceği fikrini uyandırmaktadır. Konu ile ilgili diğer rivayetler değerlendirildiğinde, bu hadislerin amacının günün şartları içinde en uygun uygulamanın öğretilmesi olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim bir rivayette Hz. Peygamber (s.a.s.), “*Biz ümmi bir toplumuz; hesap ve okuma yazma bilmeyiz. Şunu biliriz ki ay, ya 29 ya 30 gündür.*” (Buhârî, Savm, 13; Müslim, Sıyâm, 15; Ebû Dâvûd, Savm, 4) buyurarak, kameri aybaşlarının belirlenmesinde hesap yöntemine de başvurulabileceğine işaret etmiş olmaktadır. Çıplak gözle görülsün ya da görülemesin, ay mutat hareketlerine devam etmektedir. Kur’an-ı Kerim’de güneş ve ayın bir hesaba göre hareket et-

tiği (Rahmân, 55/5), bunların, diğer fonksiyonlarının yanında aynı zamanda birer hesap ölçüsü kılındığı (En'âm, 6/96), yılların sayısını ve hesabı bilmemiz için aya menziller tayin edildiği (Yûnus, 10/5), gökler ve yer yaratıldığı zaman on iki ay meydana gelecek şekilde bir nizam konduğu (Tevbe, 9/36), ayın yeryüzünden hilal şeklinde başlayıp kademe kademe farklı şekillerde görülmesinin insanlar ve hac için vakit ölçüleri olduğu (Bakara, 2/189) ifade edilmektedir. Buna göre Hz. Peygamber (s.a.s.), kameri aybaşlarının belirlenmesi konusunda çıplak gözle görmeyi, başvurulacak yegâne yöntem olduğu için değil, belki o günkü şartlar içinde en sağlıklı sonuç veren yöntem olduğu için öngörmüştür. Hilali gözlemlemenin amacı Ramazan ayının girip girmediğini belirlemektir. Bu sebeple, hilali çıplak gözle görme dışında, bizi bu amaca ulaştıracak başka yöntemlerden yararlanmak da mümkündür. Bugün, insanoğlunun ulaştığı teknolojik gelişmişlik, ayın hareketleri konusunda en ince ayrıntıyı bile izleme imkânı sunmaktadır. Artık ince astronomik hesaplar yoluyla, gelecek birkaç yıllık namaz vakitlerini gösteren takvimleri hazırlama imkânı bile doğmuştur. Dolayısıyla kameri ayların başlangıçlarını hesap yöntemiyle belirlemek meşrudur.

3. Oruç tutmamayı mübah kılan mazeretler nelerdir?

İslam dini, ilke olarak kişileri güçleri nispetinde sorumlu tutmuş, güçlerini aşan veya sıkıntıya yol açan durumlarda kolaylaştırıcı hükümler getirmiştir. Bu genel ilke uyarınca farz olan Ramazan orucu ibadetini belli şartlara bağlı olarak erteleme konusunda bazı ruhsatlar getirilmiştir. Kur'an-ı Kerim'de şöyle buyrulmuştur: *“Ey inananlar! Oruç sizden öncekilere farz kılındığı gibi, Allah'a karşı gelmekten sakınasınız diye, size de sayılı günlerde farz kılındı. İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde tutar. Oruca dayanamayanlar, bir düşkünün doyuracak kadar fidye verir. Kim gönülden iyilik yaparsa, o iyilik kendisinedir. Eğer bilerseniz, oruç tutmanız sizin için daha iyidir.”* (Bakara, 2/183-184)

İslam âlimleri bu ayet-i kerime ve ilgili hadislere dayanarak Ramazan orucunu tutmamayı mübah kılan mazeretleri şöylece sıralamışlardır:

Yolculuk: Ramazan'da sefer mesafesi (en az doksan km.) bir yere gitmek için yola çıkacak olan kimse, gecedен oruca niyet etmeyebilir. Fakat niyet ettikten sonra gündüzün yolculuğa çıkarsa, bu yolculuk esnasında meşru başka bir mazereti bulunmazsa orucunu bozmamalıdır. Başlanan bir ibadetin mazeret yoksa tamamlanması gerekir.

Sefer bir mazeret olduğu için, eğer orucunu seferî-liği başladıktan sonra bozarsa kendisine keffâret gerekmez, sadece kaza gerekir

Hastalık: Oruç tuttuğu zaman, hastalığın artmasından veya uzamasından endişe edilen kimse ile hastalığı sebebiyle oruç tutmakta zorlanan kişiler için, iyileştikten sonra kaza etmek üzere Ramazan ayında oruç tutmamalarına ruhsat tanınmıştır. Oruç tutması hâlinde hasta olacağı doktor tarafından bildirilen kimse de hasta hük-mündedir.

Yaşlılık: Oruç tutamayacak kadar yaşlı olan kimseler, oruç tutmayıp yerine fidiye verebilirler. Bakara sûresinin 184. âyetinde, bu şekilde olup da oruca güç yetiremeyenlerin, oruç tutmayıp fidiye vermeleri gerektiği hükme bağlanmıştır. İyileşme umudu olmayan hastalar da aynı hükme tabidir.

İleri derecede açlık, susuzluk: Açlık veya susuzluk sebebi ile beden ve ruh sağlığının ciddi derecede zarar görmesi söz konusu olan kimse orucunu bozabilir. Sağlık şartları düzelmesi hâlinde bozulan oruç Ramazan'dan sonra kaza edilir. Böyle bir kimsenin orucuna devam etmesi ölümüne sebep olacak nitelikte ise, orucunu açmaması yani oruca devam etmesi haram olur.

Zor ve meşakkatli işlerde çalışmak: Esas itibarıyla bir insanın ibadetlerini normal bir şe-

kilde yapmasını engelleyecek zor ve ağır işlerde çalışması veya çalıştırılması doğru değildir. Ancak kişisel veya toplumsal zorunluluklar, bazılarının böyle işlerde çalışmalarını gerektirebilmektedir. Böyle durumda bulunan bir kişi, oruç tuttuğu takdirde sağlığına bir zarar gelmesinden korkuyorsa, orucunu tutmayabilir. Bu durumda olanlar, izin günlerinde veya müsait zamanlarda tutamadıkları oruçlarını kaza etmelidirler.

Gebe ve emzikli olmak: Oruç tuttuğu takdirde kendisinin veya çocuğunun zarar görmesi muhtemel olan gebe veya emzikli kadınlar da, sağlık durumu oruç tutmak için elverişli olmayanlar arasında değerlendirilmiştir. Bu durumda olanlar da oruç tutmayabilirler. Hatta zarar görme ihtimali kuvvetli ise tutmamaları gerekir. Durumları normale döndüğünde tutamadıkları oruçları kazâ ederler.

Fakihler oruç tutmama ruhsatını Kur'an ve Sünnet'te zikredilen sebeplerle sınırlı tutmayı tercih etmiş, bunların ortak özelliği meşakkat olsa bile, her meşakkatli durumda oruç tutulmayabileceğini söylemekte temkinli davranmışlardır.

Ruhsata gerekçe olan hâl ortadan kalkınca tutulamayan oruçlar kaza edilir. İyileşmesi mümkün olmayacak şekilde hasta olmak, ya da aşırı yaşlı bulunmak gibi oruç tutmaya sürekli bir engelin

bulunması hâlinde tutulamayan her oruç için bir fidye verilir. Bir oruç fidyesi bir fitır sadakası miktarıdır. Bir fitır sadakası ise, bir kimseyi orta hâllisi ile bir gün doyurabilecek yiyecek miktarı veya bunun parasal karşılığıdır.

4. Çalışanların iş verimini düşürmesi endişesiyle oruç tutmamaları caiz midir?

Ramazan orucu, ergenlik çağına ulaşmış ve akıl sağlığı yerinde her müslümana farzdır. Mazeretsiz olarak oruç tutmayanlar büyük günah işlemiş olurlar. Zira Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: *“Bir kimse, Allah’ın tanıdığı bir ruhsat olmadan, Ramazan’da bir gün orucunu tutmazsa, bütün yılın orucu bile o günün yerini tutmaz.”* (Ebû Dâvûd, Savm, 38; bkz. Buhârî, Savm, 29) Ailesinin rızkını temin etmek için ağır işlerde çalışmak zorunda olup da, oruç tutmaları sağlığına zarar verenlerin o günlerde oruç tutmayıp daha sonra kaza edebilecekleri, kaza etme imkânlarının olmaması durumunda ise her gün için bir fidye vermeleri şeklinde görüşler vardır. Ancak çok ağır olmayan günlük işlerde çalışmak orucu terk için özür sayılmaz. Kur’an-ı Kerim’de şöyle buyrulur: *“Öyle erkekler vardır ki, onları ne bir ticaret, ne bir alışveriş, Allah’ı anmaktan, namazı dosdoğru kılmaktan ve zekât vermekten alıkoyamaz. Onlar, dehşetinden*

kalplerin ve gözlerin ters döneceği gündən korkarlar.”
(Nûr, 24/37)

5. Oruç fidyesi ne demektir?

Fidye, bazı ibadetlerin eda edilmemesi ya da edası sırasında birtakım kusurların işlenmesi hâlinde ödenen dînî-malî yükümlülüktür. İbadetlerle ilgili fidye, oruç ve hacda söz konusudur. İhtiyarlık ve şifa ümidi olmayan bir hastalık sebebiyle oruç tutamayan ve daha sonra da kaza etmesi mümkün olmayan kimse, oruç tutamadığı her güne karşılık bir fidye öder. Kur'an-ı Kerim'de, *“Oruç tutmaya güç yetiremeyenler, bir fakir doyumu kadar fidye öder.”* (Bakara, 2/184) buyurulmaktadır. Bir fidye miktarı, bir sadaka-i fitır miktarıdır.

Sadaka-i fitır ise bir kişiyi bir gün için doyuracak yiyecek veya bunun para olarak karşılığıdır. Fidye vermek durumunda olan fakat buna maddi imkânı el vermeyen kimse Allah'tan af diler. Günler uzun olduğu için oruç tutamayan hasta ya da yaşlılar, kısa günlerde oruç tutabilirlerse tutamadıkları orucu kısa günlerde kaza etmeleri gerekir. Bu durumda olan kimselerin vermiş oldukları fidyeler sadaka sayılır. Oruç fidyeleri, Ramazan ayının sonunda toptan verilebileceği gibi, Ramazan ayı içinde günlük olarak veya Ramazan ayı başında da verilebilir.

6. Oruca ne zaman ve nasıl niyet edilir?

Niyet etmek orucun şartlarından biridir. Niyetsiz oruç sahih değildir. Kalben niyet etmek yeterli ise de niyeti dil ile ifade etmek menduptur. Oruç için sahura kalkılması da niyet sayılır. Ramazan orucu, belli günlerde tutulmak üzere adanan oruçlar ile nafile oruçlar için niyet etme vakti, güneşin batması ile ertesi gün tepe noktasına gelmesi öncesine kadarki süredir. Ancak imsaktan sonra yapılacak niyetin geçerli olması için bu vakitten itibaren bir şey yenilip içilmemiş, oruca aykırı bir iş yapılmamış olması gerekir. Aksi takdirde gündüz niyet caiz olmaz. Bu oruçlar için, “yarınki orucu tutmaya” şeklinde mutlak niyet yeterlidir. Bununla birlikte geceden niyet edilmesi ve “yarınki Ramazan orucuna” şeklinde orucun belirlenmesi daha faziletlidir. Ramazan’ın her günü için ayrı niyet edilmesi gerekir. Kaza, keffaret ve bir zamana bağlı olmaksızın adanan oruçlar için gün batımından itibaren en geç imsak vaktine kadar niyet edilmiş olmalıdır. Bu tür oruçlara niyet edilirken, “falanca kaza, keffaret veya adak orucuna” şeklinde belirtilmesi gerekir.

Şafiî mezhebine göre ise nafile dışındaki tüm oruçlara geceden niyet edilmelidir. İmsak vaktine kadar niyet edilmemişse o günün orucu geçerli

olmaz. Nafile oruçlara ise güneş tepe noktasına gelmeden öncesine kadar niyet edilebilir.

7. İmsak nedir? Ne zaman başlar?

Sözlükte “kendini tutmak, engellemek, el çekmek, geri durmak” anlamlarına gelen imsak, dinî bir kavram olarak, fecr-i sâdıktan iftar vaktine kadar yemeden, içmeden, cinsel ilişki ve diğer orucu bozan şeylerden uzak durmak, el çekmek demektir. İmsakın zıttı iftardır. Halk arasında ise “imsak” oruç tutmaya başlanan fecr-i sadığın oluştuğu vakit anlamında kullanılır. Bu manada imsak, oruca başlama vakti demektir.

Sabah namazının ilk vakti ve oruç tutacak kimse için imsak yani oruca başlama vakti fecr-i sâdığın doğuşu ileler. “Şafağın aydınlığı gecenin karanlığından ayırt edilinceye (tan yeri ağarmaya) kadar yiyin, için. Sonra da akşama kadar orucu tam tutun!” (Bakara, 2/187) ayeti imsak vaktinin, fecr-i sadığın doğuşuyla başladığının delilidir. Fecr-i sadık, güneşin doğu ufkuına yaklaşması sebebiyle ufukta beliren yatay beyazlıktır ki, Türkçede şafağın sökmesi veya tan yerinin ağarması olarak karşılık bulmuştur.

Günümüzde şehir hayatının ufku gözlemeyi zorlaştırması, şehir ışıklarının sağlıklı bir gözlem yapmaya engel oluşu, gözlem yapılan yerin yü-

zey yapısının uygun olmaması, hava kirliliği veya atmosferik hava şartları gibi birçok neden, fecr-i sadıkın doğuşunu bireysel gözleme dayanarak tespit etmeyi güçleştirmiş, güneş, dünya ve ayın hareketleri başta olmak üzere gök ve ufuk olaylarını takip ve tespitinde bilimsel verileri ve teknolojiyi kullanmak zorunlu hâle gelmiştir. Yüce Allah'ın evrene koyduğu şaşmaz denge de (En'âm, 6/96; Fâtır ,35/13; Yâsîn, 36/38-40; Kamer, 54/49) esasen bunu öngörmektedir.

Diyanet İşleri Başkanlığı, imsak vaktinin başlangıcı olarak bilimsel bir ölçüt olan astronomik tanı yani güneşin ufkun altında 18° ye yaklaşmasını esas almaktadır. Buna göre sabah şafağının başlangıcı, güneşin 18° ufka yaklaşma vakti olarak tespit edilmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı'nın imsak vaktini belirlemede esas aldığı, dolayısıyla oruç tutulması gereken süre için belirlediği ölçü, İslam âleminin yaklaşık olarak tamamı tarafından benimsenmekte ve tatbik edilmektedir.

8. Sabah ezanı okunmaya başladığında yeme içmeye kısa bir süre devam edilebilir mi?

Takvimlerde gösterilen “imsak”, oruca başlama vaktini ifade eder. İmsak vakti aynı zamanda gecenin sona erdiği, yatsı namazı vaktinin çıkıp

sabah namazı vaktinin girdiği andır. Ezan da imsak vaktinin başlaması ile okunmaktadır. Bu sebeple ezanın başlaması ile yemeyi içmeyi terk etmek gerekir. Ezan başladığı sırada ağızda bulunan lokmanın yutulmasında bir sakınca yoktur.

9. Bayram günlerinde oruç tutulur mu?

Bayram günleri, oruç tutmanın yasak olduğu günlerin başında gelir. Ramazan bayramının birinci gününde ve kurban bayramının dört gününde oruç tutmak tahrîmen mekruhtur. Bugünlerde oruç tutmanın hoş karşılanmayıp yasaklanması, bayram günlerinin yeme, içme ve sevinç günleri olmasından dolayıdır. Ramazan bayramı, bir ay boyunca Allah için tutulan orucun arkasından verilen bir “genel iftar ziyafeti” hükmündedir ve bu anlamından ötürü ona “fıtır bayramı (iftar bayramı)” denilmiştir. Ramazan bayramının ilk günü, bir aylık Ramazan orucunun iftarı anlamına gelir. Böyle toplu iftar gününde oruçlu olmak, Allah’ın sembolik ziyafetine katılmamak anlamına gelir ki, bunun yakışsız bir davranış olduğu ortadadır. Allah için kurbanların kesildiği kurban bayramı günleri de ziyafet günleridir. Hz. Peygamber (s.a.s.), teşrik günlerinin yeme, içme ve Allah’ı anma günleri olduğunu belirtmiştir (Buhârî, Savm, 66-67; Ebû Dâvûd, Savm, 49).

10. Cuma günleri oruç tutmanın hükmü nedir?

Sadece Cuma günleri nafile oruç tutmak, tenzihen mekruh görülmüştür. Resul-i Ekrem (s.a.s.), “Sizden hiç kimse Cuma günü oruç tutmasın. Ancak bir gün önceden veya sonradan oruç tutuyorsa, bu takdirde Cuma günü de oruç tutabilir.” (Ebû Dâvûd, Savm, 50) buyurmuştur. Cuma günü kazaya kalan farz veya adak gibi vacip bir oruç tutmakta sakınca bulunmamaktadır. Cuma günü nafile oruç tutmak isteyenlerin, bir gün önce veya sonrasında da oruç tutması uygun olur. Oruç tutmak için özellikle Cuma gününü seçmenin mekruh oluşu, bu günün müslümanların haftalık bayram günü kabul edilmesindedir.

11. Üç ayların dindeki yeri ve bu aylarda oruç tutmanın hükmü nedir?

Halk arasında üç aylar diye bilinen Recep, Şaban ve Ramazan ayları mübarek aylardır. Nitekim Hz. Peygamber, Recep ayı girdiğinde “Allah’ım! Recep ve Şaban’ı bize mübarek kıl ve bizi Ramazan’a ulaştır.” (Ahmed b. Hanbel, Müsned, I, 259) diye dua etmiştir. Ramazan ayında oruç tutmak farzdır (Bakara, 2/184-185). Recep ve Şaban aylarında ise; Hz. Peygamberin (s.a.s.) diğer aylara oranla daha faz-

la nafile oruç tuttuğu, ancak Ramazan'ın dışında hiçbir ayın tamamını oruçlu geçirmedığı hadis kaynaklarında yer almaktadır (Buhârî, Savm, 52-53; Müslim, Sıyâm, 173-79). Bu itibarla, Recep ve Şaban aylarının aralıksız olarak oruçlu geçirilmesinin dinî bir dayanağı yoktur. Kişi, sağlığı müsait olup güç yetirdiği takdirde bu aylarda dilediği kadar nafile oruç tutabilir.

12. Kazaya kalan Ramazan oruçlarının belli bir sürede tutulma zorunluluğu var mıdır?

Ramazan ayında tutulamayan veya başlanıp da bozulan oruçların kaza edilmesi gerekir. Kur'an-ı Kerim'de, *“İçinizden hasta olan veya yolculukta bulunan, tutamadığı günlerin sayısınca diğer günlerde tutar.”* (Bakara, 2/184) buyurulmaktadır. Kaza oruçlarının peş peşe tutulması hakkında herhangi bir delil bulunmamaktadır. Bu oruçların, geciktirilmeksizin bir an önce tutulması uygun olur. Çünkü bu bir Allah hakkıdır. Kişi ne zaman öleceğini bilemez.

Ramazan orucunun kazası, oruç tutmanın haram olduğu günler dışında her zaman yapılabilir. Hz. Peygamber (s.a.s.), iki vakitte oruç tutulmayacağını bildirmiştir ki birisi Ramazan bayramının

birinci günü, diğeri kurban bayramı günleridir (Buhârî, Savm, 66-67).

13. Kişinin çok sayıda kaza orucu varsa nasıl tutmalıdır?

Ramazan orucunu tutmakla yükümlü olduğu hâlde tutmamış veya bir mazeretten dolayı tutamamış kimseler; öncelikle tutmadıkları bu oruçların sayısını belirlerler ve bu oruçlarını, oruç tutmanın yasak olduğu bayram günlerinin dışındaki günlerde kaza ederler. Tutulacak her kaza orucuna, “Üzerimde borç olan ilk orucun kazasına...” diye niyet edilmesi uygun olur. Kazaya kalan oruçların hesaplanması konusunda iki durum söz konusu olabilir:

a. Kişi mükellef olduğundan beri hiç oruç tutmamış olabilir. Bu durumda ergenlikten itibaren geçen her yıl itibarı ile bir kameri ay hesabı ile ki, bu yirmi dokuz veya otuz gündür; ihtiyaten otuz gün tercih edilmesi uygundur, oruçlarını tutar.

b. Kişi mükellef olduktan sonra bazı oruçları kazaya bırakmış olabilir. Bu durumda mümkün merteye tutulmayan oruçların sayısı hesaplanıp gününe gün kaza edilir. Orucunu mazeretsiz olarak terk eden kimselerin kaza yanında tevbe ve istiğfar etmesi de gerekir.

14. Bozulan vacip ve nafile oruçların kazası gerekir mi?

Adak sebebiyle vacip olan oruç bozulursa kaza edilmesi gerekir Nafile oruç ise, kişiye farz veya vacip olmadığı hâlde, isteğe bağlı olarak Ramazan ayının dışında tutulan oruçtur. Nafile de olsa, başlanan bir ibadetin tamamlanması gerekir. Bu nedenle diğer nafile ibadetlerde olduğu gibi, bozulan nafile orucun da kaza edilmesi Hanefî'lere göre vaciptir.

15. Şevval orucunun hükmü nedir? Ramazan'da tutulamayan oruçlar Şevval orucu niyetiyle tutulabilir mi?

Ramazan'dan sonra Şevval ayında altı gün oruç tutmak müstehaptır. Hz. Peygamber (s.a.s.), “Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevval ayından altı gün ilave ederse, sanki yılın bütününde oruç tutmuş gibi olur.” (Müslim, Sıyâm, 204; Tirmizî, Savm, 53; Ebû Dâvûd, Savm, 59) buyurmuştur. Bu oruç peş peşe tutulabileceği gibi ara verilerek de tutulabilir. Şevval ayında nafile olarak tutulan oruç, Ramazan'da tutulmayan oruçların yerine geçmez; yani Ramazan'da tutulmayan oruçların ayrıca kaza edilmesi farzdır. Bir oruçta hem kaza hem de nafile yerine niyet edilmesi geçerli olmadığından Şevval ayın-

da tutulan oruçta da bunlardan yalnız birine niyet etmek gerekir. Şevval ayında oruç tutulurken, Ramazan'da tutulamayan oruçların kazasına niyet edilirse bu oruçlar kaza orucu olur.

16. Aşure günü oruç tutmanın hükmü nedir?

Muharrem ayının onuncu gününe, Aşûre günü denmektedir. Resûlullah (s.a.s.), “Aşûre günü orucunun önceki yılın günahlarına kefaret olacağını umarım” (Tirmizî, “Savm”, 47) buyurarak, bu günde oruç tutmayı tavsiye etmiştir. Hz. Peygamber döneminde Yahudiler, sadece Muharrem ayının 10. gününde oruç tuttuklarından, onların davranışlarına benzememesi için öncesine veya sonuna bir gün ilave edilerek tutulması uygundur.

17. Ramazan'ı karşılamak için oruç tutulur mu?

Hz. Peygamberin (s.a.s.) Recep ve Şaban aylarında diğer aylara oranla daha fazla nafile oruç tuttuğu (Buhârî, Savm, 52; Müslim, Sıyâm, 173-179) bilinmektedir. Ancak Hz. Peygamberin (s.a.s.) bu uygulamasını, Ramazan'ı karşılama olarak değerlendirmek doğru değildir. Ramazan'ı karşılamak amacıyla oruç tutmanın dinî bir dayanağı yoktur. Ramazan ayı girmediği hâlde, Ramazan'ın gelmiş

olabileceği düşüncesiyle ihtiyaten Ramazan'dan bir veya iki gün önce oruç tutmak da mekruhtur. Dinî ıstılahta bu güne “şek günü” denilir. Ancak, Ramazan'ı karşılama niyeti olmaksızın şek gününde oruç tutulmasında bir sakınca yoktur. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.s.), “*Ramazan'ı bir veya iki gün önce oruçla karşılamayın. Eğer bir kimse âdeti olduğu için bu günleri oruçla geçiriyorsa tutsun.*” (Buhârî, Savm, 14; Müslim, Sıyâm, 21) buyurmuştur.

18. Mesleği gereği sürekli olarak yolculuk yapan kişi oruç ibadetini nasıl yerine getirebilir?

Mazeret devam ettiği sürece ruhsat da devam eder. Dolayısı ile yolculuk ve hastalık gibi mazeretleri sebebi ile oruç tutamayan kişiler, bu mazeretleri devam ettiği sürece oruç tutmayabilirler. Sürekli mazereti bulunan kişiler, mazeretleri ortadan kalkınca, zamanında tutamadıkları Ramazan oruçlarını kaza ederler. Kur'an-ı Kerim'de; “... *Kim de hasta veya yolcu olursa, (oruç) tutmadığı günler sayısınca başka günlerde tutsun.*” (Bakara, 2/185) buyurulmaktadır. Devamlı olarak uzun yola giden kaptan ve sürücüler de yolcu hükmündedir. Şu kadar var ki, yolculuğu esnasında bir sıkıntı çekmeyenlerin oruç tutması daha faziletlidir.

19. Uçakla seyahat eden oruçlu kişi iftarını nereye göre yapar?

Seyahate çıkan kişilerin, imsak ve iftarları o anda buldukları yere göre yapmaları gerekir. Uçakla seyahat eden oruçlu kişiler de, uçuş esnasında uçağın üzerinde bulunduğu yere göre imsak ve iftar yapmalıdırlar. Ancak çok hızlı uçaklarla kıtalar arası yolculuk yapılması durumunda, imsak ile iftar arasında süre, anormal ölçüde kısa veya uzun olabilmektedir. Bu durumda, yolculuk yapacak kişi orucunu kazaya bırakabilir. Ancak oruca başlamış ise, bir takdir yaparak (mesela oruç tutmaya başladığı yerin akşam vaktinde) iftar edebilir.

20. Oruçlu kimse abdest alırken hata ile boğazına su kaçırırsa orucu bozulur mu?

Orucun bozulması konusunda hata; abdest sırasında ağızını çalkalarken isteği dışında boğazına su kaçması örneğinde olduğu gibi, orucu bozan fiilin orucu bozma kastına dayalı olmayarak meydana gelmesidir. Orucu bozan fiilin hataen yapılması orucu bozar ve yalnızca kazayı gerektirir. Hataen boğaza su kaçması, oruçlu bulunduğu hatırda değilken meydana gelirse, unutarak yapılmış hükmünü alır ve oruç bozulmaz. Bir sahabî

Resûlullah'a (s.a.s.), "Ey Allah'ın Resulü! Oruçlu iken unutarak yiyip içtim. Orucum bozuldu mu?" diye sormuş. Resûlullah da (s.a.s.), "(Hayır bozulmadı) Allah seni yedirip içirdi." (Ebû Dâvûd, Savm 39) cevabını vermiştir.

21. Yıkanmak ve denize girmek orucu bozar mı?

Ağız ve burnundan su girip de sindirim organına ulaşmadıkça oruçlu kimsenin yıkanması, orucuna zarar vermez. Nitekim Hz. Âişe ve Ümmü Seleme, Hz. Peygamberin (s.a.s.) Ramazan'da imsaktan sonra yıkandıklarını haber vermişlerdir (Buhârî, Savm, 25). Bu itibarla oruçlu kişi, ağız ve burundan mideye su kaçırmamak şartıyla yıkanabileceği gibi denize de girebilir. Fakat denize giren kimse, yüzme esnasında gelen dalgalar karşısında veya başka bir şekilde su yutabilir. Bu itibarla oruçlu iken denize girmekten kaçınmak daha ihtiyatlıdır.

22. Cünüp iken tutulan oruç geçerli midir?

Cünüplük oruç tutmaya engel değildir. İster cünüp olmayı gerektiren hâl, oruca başlanmadan gerçekleşmiş olsun, ister ihtilam olma gibi orucu bozmayan bir sebeple oruçlu iken gerçekleşmiş

olsun fark etmez. Ancak cünüp olan kişi, bir an önce yıkanıp temizlenmelidir. Cünüp iken üzerinden bir namaz vakti geçmemelidir. Guslün bir namaz vaktinden daha fazla süreyle ertelenmesi günahdır. Çünkü geciktirilirse namaz terk edilmiş olur.

23. Fıtır sadakası nedir ve ne zaman verilir?

Halk arasında fitre diye bilinen fıtır sadakası (sadaka-i fıtır); insan olarak yaratılmanın ve Ramazan orucunu tutup bayrama ulaşmanın bir şükrü olarak; dinen zengin olup Ramazan ayının sonuna yetişen müslümanın, belirli kimselere vermesi vacip olan bir sadakadır. Vacip oluşu, sünnetle sabittir (Buhâri, Zekât, 70-78; Müslim, Zekât, 12-16; Ebû Dâvûd, Zekât, 18; İbn Mâce, Zekât, 21). Kişi, kendisinin ve küçük çocuklarının fitrelerini vermekle yükümlüdür. Fıtır sadakasının vacip olma zamanı Ramazan bayramının birinci günü olmakla birlikte, bayramdan önce de verilebilir. Hatta bu daha faziletlidir. Bununla birlikte, bayram günü veya daha sonra da verilebilir. Ancak, bayram namazından önce verilmesi müstehap kabul edilmiştir. Fitreyi Ramazan'ın ilk günlerinde vermek de caizdir. Fitrenin hedefi, bir fakirin içinde yaşadığı toplumun hayat standardına göre bir günlük yiyeceğinin karşılanması, böylece bayram sevincine iş-

tirak etmesine katkıda bulunmaktır. Günümüzde fitır sadakası miktarının belirlenmesinde, kişinin bir günlük (iki öğün) normal gıda ihtiyacını karşılayacak miktarın ölçü alınması daha uygundur.

24. Fitır sadakası kimlere verilebilir, kimlere verilemez?

Fitır sadakası, kişinin bakmakla yükümlü olmadığı yoksul müslümanlara verilir. Bir kimse zekâtını, fitır sadakasını ve fidyesini kendi usul ve fûruuna veremez. (Usul, bir kimsenin anası, babası, dede ve nineleri; fûruu ise; çocukları, torunları ve onların çocuklarıdır.) Ayrıca eşler de birbirlerine zekât, fitre ve fidiye veremez. Hanefilere göre aşağıda sayılanlara fitre verilmez:

- a) Ana, baba, büyük ana ve büyük babalara,
- b) Oğul, oğlun çocukları, kız, kızın çocukları ve bunlardan doğan çocuklara,
- c) Eşine,
- d) Zengine yani asli ihtiyaçları dışında nisap miktarı mala sahip olan kişiye,
- e) Babası zengin olan ergen olmamış çocuğa.

Bunların dışındaki kardeş, teyze, dayı, amca, hala ve onların çocukları, gelin, damat, kayınpeder ve kayınvalide gibi akrabalar zengin değilse kendilerine zekât, fitre ve fidiye verilebilir.

25. Oruç fidyesi nasıl ödenir?

Oruç fidyesinin tutarı fitır sadakası kadardır. Bu fidyeler Ramazan'ın başlangıcında verilebileceği gibi, Ramazan'ın içinde veya sonunda da verilebilir. Fidyelerin tamamı bir fakire topluca verilebileceği gibi, ayrı ayrı fakirlere de verilebilir. Bu durumda olan kimseler, fidye vermeye güçleri yetmiyorsa Allah'tan bağışlanmalarını isterler. Oruç tutmaya gücü yetmeyen yaşlılar ile iyileşme ümidi olmayan hastalar, ileride tutabilecek duruma gelirlerse, fidyelerini vermiş bile olsalar tutamadıkları oruçları Hanefilere göre kaza ederler. Önceden verdikleri fidyelerin hükmü kalmaz, bunlar nafile bağış/sadaka sayılır.

26. Oruç fidyesi kimlere verilebilir?

Oruç fidyesi, tıpkı fitır sadakasında olduğu gibi onları verecek kişinin bakmakla yükümlü olmadığı yoksul müslümanlara verilir. (Geniş bilgi için bkz. "Fıtır Sadakası Kimlere Verilebilir, Kimlere Verilmez?" sorusu)

27. Oruç tutacak gücü olduğu halde tutmayan bir kimse, bu oruçlarının fidyesini vererek oruç borcundan kurtulmuş olur mu?

Oruç için fidye verilmesi, oruç tutmaya gücü yetmeyen yaşlı kimseler ile iyileşme ümidi olmayan hastalar için geçerlidir. Hz. Peygamber (s.a.s.) ve sahabenin uygulaması, fidyeden bahseden ayetteki “oruç tutmakta zorluk çekenler.” (Bakara, 2/184) ifadesinin yalnızca yukarıda sayılan kimseleri kapsadığını göstermektedir. Buna göre, oruç tutmaya gücü yettiği halde tutmayan veya geçici bir sebeple tutamayan kimseler hakkında fidye hükmü yoktur. Mazeretsiz oruç tutmayanların, tutmadıkları oruçları kaza etmeleri ve tövbe istiğfar etmeleri gerekir. Ayrıca, oruç tutmaya gücü yetmeyen yaşlılar ile iyileşme ümidi olmayan hastalar, fidye vermiş bile olsalar, ileride tutabilecek duruma gelirlerse tutamadıkları oruçları Hanefilere göre kaza etmeleri gerekir. Önceden verdikleri fidyeler oruç borcunu düşürmez.

III. ORUCU BOZAN VE BOZMAYAN ŞEYLER

28. Orucu bozan şeyler nelerdir?

Orucun temel unsuru, yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durmak, nefsi bunlardan mahrum bırakmak olduğu için, oruçlu iken bunlar ve bu anlama gelecek davranışlar orucu bozar. Yemek ve içmek, yenilip içilmesi mütat olan her şeyi kapsamı içine alır. Sigara, nargile gibi keyif veren tütün kökenli dumanlı maddeler ile uyuşturucular ve tiryakilik gereği alınan tüm maddeler oruç yasakları kapsamına girer. Her ne sebeple olursa olsun, ağızdan alınan ilaçlar da aynı hükme tabidir.

29. Orucu bozup sadece kazayı gerektiren durumlar nelerdir?

Yolculuk, hastalık gibi meşru bir mazerete dayalı olarak bozulan orucun, sadece kazası gerekir. Ayrıca, abdest alırken boğaza su kaçması gibi kasit olmaksızın yemek-içmek; çiğ pirinç gibi beslenme amacı ve anlamı taşımayan, yenilip içilmesi

mûtat olmayan veya toprak gibi insan tabiatının meyletmediği şeylerin yenilip içilmesi orucu bozup, sadece kazasını gerektirir.

Ramazan'da bir mazeret olmaksızın tutulmayan oruçlar, gününe gün kaza edilir. Ancak mazetsiz olarak Ramazan orucunu tutmamak büyük günahdır. Cinsel birleşme dışında tatmin, ağza giren yağmur, kar veya dolunun istemeyerek yutulması, abdest alırken, yıkanırken veya yüzerken suyun istemeyerek yutulması, kasten ağız dolusu kusulması orucu bozar ve bozulan orucun kaza edilmesini gerektirir.

İmsak vaktinin girip girmediği konusunda şüphesi bulunan kimse yiyip içmeye devam ederken o esnada ikinci fecrin doğmuş olduğu ortaya çıksa, oruç bozulur ve kazâ edilmesi gerekir. Aynı şekilde güneşin battığını zannederek iftar ederken güneşin henüz batmadığı anlaşılrsa yine kazâ gerekir.

Unutarak yiyip içtikten sonra orucunun bozulmuş olduğu zannıyla veya gece niyetlenemeyip gündüz niyetlendikten sonra, gündüz yapılan bu niyetin niyet sayılmayacağı zannıyla günün geri kalan kısmında bilerek bir şey yiyip içmek veya cinsel ilişkide bulunmakla oruç bozulur ve kaza edilmesi gerekir.

30. Ramazanda oruçluyken yolculuğa çıkan kimse, yolculuk sebebi ile orucunu bozarsa ne gerekir?

Ramazan'da sefer mesafesi (en az 90 km.) bir yere gitmek için yola çıkacak olan kimse, gecedен oruca niyet etmeyebilir. Fakat niyet ettikten sonra gündüzün yolculuğa çıksa bu yolculuk esnasında meşru başka bir mazereti bulunmazsa orucunu bozmamalıdır. Başlanan bir ibadetin mazeret yoksa tamamlanması gerekir. Sefer bir mazeret olduğu için, eğer orucunu seferiliği başladıktan sonra bozarsa kendisine keffaret gerekmez, sadece kaza gerekir.

31. Orucu kasten bozmanın hükmü nedir?

Orucu kasten, yani mazereti olmadığı halde bilerek bozmak, Ramazan'ın hürmetine saygısızlıktır ve büyük günahdır. Hz. Peygamber (s.a.s), orucunu bu şekilde bozanların keffâret ile yükümlü olacaklarını belirtmiştir (Buhârî, Savm, 30; Hibe 20; Nafakât, 13; Keffâretü'l-eymân, 2-4; Müslim, Sıyâm, 81). Oruç keffâreti, iki kamerî ay veya 60 gün ara vermeksizin oruç tutmaktır. Buna da gücü yetmeyen kişi, 60 fakiri bir gün ya da bir fakiri 60 gün doyurur. Bu keffâretin yanında ayrıca, tövbe edilmesi ve bozulan orucun da kazası gerekir.

32. Unutarak yemek içmek orucu bozar mı?

Unutarak yemek içmek orucu bozmaz. Hz. Peygamber (s.a.s.), “Bir kimse oruçlu olduğunu unutarak yer, içerse orucunu tamamlasın, bozmasın. Çünkü onu, Allah yedirmiş, içirmiştir” (Buhârî, Savm, 26) buyurmuştur. Unutarak yiyip içen kimse, oruçlu olduğunu hatırlarsa hemen ağızındakileri çıkarıp ağızını yıkamalı ve orucuna devam etmelidir. Oruçlu olduğu hatırlandıktan sonra mideye bir şey inerse, oruç bozulur.

33. Diş fırçalamak orucu bozar mı?

Boğaza su kaçırmadan ağız su ile çalkalamak orucu bozmadığı gibi diş fırçalamakla da oruç bozulmaz. Bununla birlikte, diş macununun veya suyun boğaza kaçması hâlinde oruç bozulur. Orucun bozulma ihtimali dikkate alınarak, dişlerin imsakten önce ve iftardan sonra fırçalanması, oruçluyken fırçalanacaksa macun kullanılmaması uygun olur.

34. Kusmak orucu bozar mı?

Miktarı ne olursa olsun kendiliğinden gelen kusuntu orucu bozmaz. Aynı şekilde mideden ansızın ağza yükselip tekrar mideye dönen şeyler de oruca zarar vermez. Kişinin kendi isteği ile

ağız dolusu kusması hâlinde ise oruç bozulur. Hz. Peygamber (s.a.s.), “Oruçlu kimse kendisine hâkim olamayarak kusarsa ona kaza gerekmez. Her kim de kendi isteği ile kusarsa orucunu kaza etsin.” (Ebû Dâvûd, Savm, 32; Tirmizî, Savm, 25) buyurmuştur. Bununla birlikte, kustuğu için orucu bozuldu zanıyla yemeye içmeye devam eden kimsenin orucu bozulur. Böyle bir kimseye keffâret değil, gününe gün kaza gerekir.

IV. SAĞLIK PROBLEMLERİ VE ORUÇ

Tıbbın gelişmesi ile günümüzde pek çok yeni muayene ve tedavi yöntemleri ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı orucu bozmakta, bir kısmı ise bozmamaktadır. Bu yöntemlerle ilgili belli başlı sorular ve cevapları şöyledir:

35. Uzman bir doktorun oruç tutmamasını önerdiği kimse ne yapmalıdır?

Uzman bir doktorun, oruç tutmasının sağlık açısından zararlı olacağı teşhisini koyduğu bir hasta, Ramazan'da oruç tutmayabilir. Şayet hastalığı geçici ise tutmadığı oruçlarını iyileşince kaza eder. Hastalığı kalıcı ise tutamadığı oruçlar için fidye verir. Fidyeye verecek gücü olmayanlar ise bu imkânı buluncaya kadar dinen sorumlu olmazlar.

36. Hastalığa Yakalanma Açısından Risk Grubunda Bulunan Kişilerin Oruç Sorumluluğu Nedir?

Ramazan orucunu tutmak, mükellef olan her Müslümanın yerine getirmesi gereken bir farzdır.

Mazeretsiz olarak bu orucu terk etmek büyük günahlardandır. Kur'an-ı Kerim'de Ramazan orucunu tutmamayı mübah kılan mazeretlerden biri de hastalıktır. Bakara sûresinin 184. ayeti, hastalık halinde orucun ertelenip sağlığa kavuşulan diğer günlerde kaza edilebileceğine izin vermiş, artık hiç güç yetiremez hâle gelinir ise tutulamayan oruçların fidyelerinin verilmesi gerektiğini belirtmiştir. İslam âlimleri, tutulması halinde hasta olunması veya hastalığın artması yahut uzaması ihtimali varsa onun da bu kapsama dâhil olduğunu ve bu durumda orucun ertelenebileceğini söylemişlerdir. Dolayısıyla oruç tutması hâlinde hasta olacağı doktor tarafından bildirilen kimse de hasta hükmündedir. Nitekim fakih sahabîlerden Abdullah b. Ömer (r.a.) gerek kendi sağlığı gerekse bebeğinin sağlığı hususunda endişesi olan hamile kadınların oruç tutmayabileceklerini ifade etmiştir (Muvatta, Sıyâm, 52). Buna göre oruç tuttuğu takdirde salgın hastalıklara maruz kalma ihtimalinin yüksek olduğu doktoru tarafından belirtilen kişi, Ramazan orucunu daha sonra tutmak üzere kazaya bırakabilir. Zira Yüce Allah (c.c.) oruç ayetlerinin devamında “Allah sizin için kolaylık ister, zorluk istemez.” (Bakara, 2/185) buyurmuş, bir başka ayette de kişilerin güçleri nispetinde sorumlu tutulacağını beyan etmiştir (Bakara, 2/286).

37. Astım hastalarının kullandığı sprej ve astım ilacı orucu bozar mı?

Nefes açıcı sprej kullanmak zorunda kalan astım hastası oruç tutmayabilir. Daha sonra iyileşince tutamadığı günleri kaza eder. İyileşme ümidi kalmamışsa, o takdirde tutamadığı günler sayısınca fidye verir. Bir fidye, Ramazan'da bir kişi için verilen bir fitre miktarıdır. Ancak, nefes darlığı dışında oruç tutmaya engel başka sağlık problemi bulunmayan astım hastaları, soluk almayı rahatlatacak özel spreji ağızlarına püskürterek oruç tutabilirler. Ağza püskürtülen bu ilaçlar orucu bozamaz. Çünkü bu sprejden bir kullanımda 1/20 ml. gibi çok az bir miktar ağza sıkılmaktadır. Bunun da önemli bir kısmı ağız ve nefes boruları cidarları tarafından emilip yok olmaktadır. Bundan geriye kalan miktarın tükürükle mideye ulaştığı konusunda ise, kesin bir bilgi yoktur. Abdest alırken ağızda kalan su ile kıyaslandığında, bu miktarın çok az olduğu görülmektedir. Oruçlunun, abdest alırken ağızına aldığı sudan kalan miktarın mideye ulaşması hâlinde orucun bozulmayacağı konusunda hadis-i şerifler vardır (Dârimî, es-Sünen, Savm, 16). Bu konuda icma oluşmuştur.

Ayrıca, misvaktan bazı kırıntıların ve kimyevi maddelerin mideye ulaşması kaçınılmazdır. Hâl böyle iken Hz. Peygamberin (s.a.s.) oruçlu olarak

misvak kullandığı, sahih hadis kaynaklarında yer almaktadır (Buhârî, Savm, 27; Tirmizî, Savm, 29). Diğer taraftan, “kesin olarak bilinen, şüphe ile bozulmaz.” kaidesi gereğince, mideye bir şeyin ulaşım ulaşmadığı konusundaki şüphe ile de oruç bozulmaz. Bu itibarla astımlı hastaların, rahat nefes almalarını sağlamak amacıyla ağza püskürtülen oksijenli ilaç, orucu bozamaz.

38. Göz damlası orucu bozar mı?

Konunun uzmanlarından alınan bilgilere göre, göze damlatılan ilaç, miktar olarak çok az (1 mililitrenin 1/20’si olan 50 mikrolitre) olup bunun bir kısmı gözün kırılmasıyla dışarıya atılmakta, bir kısmı gözde, göz ile burun boşluğunu birleştiren kanallarda ve mukozasında mesâmat (gözenekler) yolu ile emilerek vücuda alınmaktadır. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla göz damlası orucu bozamaz.

39. Burun damlası orucu bozar mı?

Tedavi amacıyla buruna damlatılan ilacın bir damlası, yaklaşık 0,06 cm³tür. Bunun bir kısmı da burun çeperleri tarafından emilmekte, çok az bir kısmı mideye ulaşmaktadır. Bu da, mazmazadan (ağzı su ile çalkalamadan) sonra ağızda ka-

lan rutubette olduğu gibi orucu bozacak düzeyde görülmemiştir. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla burun damlası orucu bozmaz.

40. Kulak damlası orucu bozar mı?

Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, ilaç boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağa damlatılan ilaç orucu bozmaz. Kulak zarında delik bulunsa bile, kulağa damlatılan ilaç, kulak içerisinde emileceği için, ilaç ya hiç mideye ulaşmayacak ya da çok azı ulaşacaktır. Kaldı ki bu işlem yeme içme yani gıdalanma anlamı da taşımamaktadır. Dolayısıyla kulak damlası orucu bozmaz.

41. Kulağın yıkattırılması orucu bozar mı?

Kulak ile boğaz arasında bir kanal bulunmaktadır. Ancak kulak zarı bu kanalı tıkadığından, su boğaza ulaşmaz. Bu nedenle kulağın yıkattırılması orucu bozmaz. Ancak kulak zarının delik olması durumunda, kulak yıkattırılırken suyun mideye ulaşması mümkündür. Bu itibarla, yıkama sırasında suyun mideye ulaşması hâlinde oruç bozulur.

42. Kalp hastalarının kullandıkları dilaltı hapı orucu bozar mı?

Bazı kalp rahatsızlıklarında dilaltına konulan hap, doğrudan ağız dokusu tarafından emilip kana karışarak kalp krizini önlemektedir. Söz konusu hap ağız içinde emilip yok olduğundan mideye bir şey ulaşmamaktadır. Bu itibarla, dilaltı hapı kullanmak orucu bozamaz.

43. Her gün hap kullanmak zorunda olan hastaların oruç tutmaları gerekir mi?

Hastalık, Ramazan'da oruç tutmamayı mübah kılan özürlerdendir. Bir kimsenin oruç tuttuğu takdirde hastalanacağı, hasta ise hastalığının artacağı tıbben veya tecrübe ile sabit olursa oruç tutmayabilir. İyi olunca da yalnız yediği günler sayısınca kaza etmesi gerekir. Âyet-i kerimede “Sizden her kim hasta yahut yolcu olursa tutamadığı günler sayısınca diğer günlerde oruç tutar” (Bakara, 2/184) buyrulmuştur. Ömrü boyunca bu durumda hasta olan kişiler ise, her gün için bir fidye verirler. Yoksul ve muhtaç kişilerin fidye vermeleri de gerekmez. Zira dinimizde hiç kimse, gücünün üstünde bir sorumlulukla yükümlü tutulmamıştır.

44. Endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektiirmek orucu bozar mı?

Midedeki hastalığı tespit amacıyla mideyi görüntülemek veya mideden parça almak için yapılan endoskopide, ağız yoluyla mideye tıbbî bir cihaz sarkıtılmakta ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonlardaki hastalığı teşhis etmek amacıyla, bağırsak içini görüntülemek veya parça almak için yapılan kolonoskopide, makattan bağırsaklara cihaz gönderilmekte ve işlem bittikten sonra çıkarılmaktadır. Kolonoskopide, hemen daima, endoskopide de genellikle, incelenecek alanın temizliğini sağlamak amacıyla cihaz içinden su verilmektedir. Endoskopi veya kolonoskopi yaptırmak; makat veya ferçten ultrason çektiirmek; yeme, içme anlamına gelmemekle birlikte, çoğunlukla cihaz içinden su verildiği için oruç bozular. Ancak söz konusu işlemlerde cihazların kullanımı sırasında sindirim sistemine su, yağ ve benzeri gıda özelliği taşıyan bir madde girmemesi durumunda endoskopi, kolonoskopi yaptırmak, makat veya ferçten ultrason çektiirmek orucu bozamaz.

45. Biyopsi yaptırmak orucu bozar mı?

Tahlil amacıyla vücudun herhangi bir organından parça alınması (biyopsi), orucu bozamaz.

46. İdrar kanalının görüntülenmesi, kanala ilaç akıtılması orucu bozar mı?

İdrar kanallarına giren cihazlar veya akıtılan ilaçlar orucu bozamaz.

47. Anestezi orucu bozar mı?

Anestezi, nefes yolu veya iğne ile vücuda ilaç verilerek oluşturulmaktadır. Nefes yolu veya iğne ile yapılan anestezi, mideye ulaşmadığı gibi, yeme-içme anlamı da taşımamaktadır. Ancak bölgesel ve genel anesteziye, acil durumlarda ilaç ve sıvı vermek amacıyla damar yolu açılarak, bu açıklık işlem süresince serum vermek suretiyle sağlanmaktadır. Bu itibarla, lokal anestezi (sınırlı uyuşturma) orucun sıhhatine engel değildir. Bölgesel ve genel anesteziye serum verildiği için oruç bozulur.

48. Fitol kullanmak, lavman yaptırmak orucu bozar mı?

Sindirim ince bağırsaklarda tamamlanmaktadır. Kalın bağırsaklarda ise, sadece su, glikoz ve bazı tuzlar emilmektedir. Kadının ferri ile sindirim sistemleri arasında ise bir bağlantı bulunmamaktadır. Bu itibarla kadınların fercinden kullanılan fitiller, orucu bozmez. Makattan kullanılan fitiller ise, her ne kadar sindirim sistemine dâhil olmakta ise de, sindirim ince bağırsaklarda tamamlandığı, fitillerde gıda verme özelliği bulunmadığı ve makattan fitil almak, yemek ve içmek anlamına gelmediği için, orucu bozmez. Lavman yaptırmak konusunda ise, iki durum söz konusudur; kalın bağırsaklarda su, glikoz ve bazı tuzlar emildiği için, gıda içeren sıvının bağırsaklara verilmesi veya orucu bozacak kadar su emilecek şekilde verilen suyun bağırsakta kalması durumunda oruç bozulur. Ancak, suyun bağırsaklara verilmesinden sonra bekletilmeyip bağırsakların hemen temizlenmesi durumunda, verilen su ile birlikte bağırsaklarda bulunan dışkının dışarıya çıkarıldığı ve bu esnada emilen su da, çok az olduğu için oruç bozulmaz.

49. Aşı olmak veya iğne yaptırmak orucu bozar mı?

Oruç; yemek, içmek, cinsel ilişki ve bunların kapsamına giren şeylerle bozulur. Bu sebeple, besin değeri taşımayan aşılar orucu bozmaz.

Tedavisi devam eden hastalar, sağlıklarına kavuşup tedavileri sona erinceye kadar oruçlarını erteleyebilirler. Bununla birlikte, Ramazan ayında herkesle birlikte oruca devam etmeyi arzu ediyorlar ve oruç tutmalarına da başka bir engel bulunmuyorsa iğnelerini iftardan sonra yaptırmaları yerinde olur. Bu imkâna sahip olmayanlar, tedavi ve aşı amaçlı iğne yaptırabilirler. Ancak, oruçlu iken gıda ve vitamin iğneleri yaptıranların, ağızdan aşı alanların damardan serum ve kan verilenlerin orucu bozulur. Daha sonra bu oruç kaza edilir.

50. Şeker hastalarının uyguladıkları insülin iğnesi orucu bozar mı?

İğnenin orucu bozup bozmayacağı, kullanılış amacına göre değerlendirilebilir. Ağrı dindirmek, tedavi etmek, vücudun direncini artırmak, gıda vermek gibi amaçlarla enjeksiyon yapılmaktadır. Gıda ve keyif verici olmayan enjeksiyonlar, yemek ve içmek anlamına gelmediklerinden orucu bozamazlar. Ancak gıda ve/veya keyif verici enjeksiyonlar orucu bozar. Şeker hastalarının kullandık-

ları insülin iğnesi bu nitelikte olmadığı için orucu bozmaz.

Diğer yandan ehil doktorların, oruç tutmasının sağlık açısından zararlı olacağı teşhisini koyduğu bir hasta, Ramazan'da oruç tutmayabilir. Böyle bir kişi, eğer iyileşme ihtimali varsa orucunu daha sonra kaza etmek üzere bırakır; böyle bir ihtimal yoksa Ramazan ayının her günü için birer fidye verir. İnsüline bağımlı olarak yaşayan hastaların da oruç tutmaları sağlıklarına zarar veriyorsa oruç tutmayabilirler. Tutamadıkları oruçlarının sayısını her gün için bir fidye verirler.

51. Oruçlu iken kan vermek ve vücuda kan almak orucu bozar mı?

Ramazan'da oruçlu iken kan verenin orucu bozulmaz. Vücuda kan almak ise, beslenme, gıda alma kapsamına girdiği için orucu bozar.

52. Diyaliz uygulamalarında oruç bozulur mu?

Böbrek yetmezliği hastalarına uygulanan diyaliz işlemi sırasında damardan gıda içerikli sıvının verilmesi orucu bozar, aksi halde bozmaz.

53. Anjiyo yaptırmak orucu bozar mı?

Halk arasında anjiyo olarak bilinen operasyon, teşhis ve tedaviye yönelik olarak uygulanmaktadır. Anjiyografi vücut damarlarının görüntülenmesi demektir. Damar içine damarların görünür hâle gelmesini sağlayan ve kontrast madde olarak tanımlanan ilaç verilerek, anjiyogram adı verilen filmler elde edilir. Anjiyografi sayesinde organları besleyen damarlar görüntülenerek damar hastalıkları veya bu damarlardan beslenen organlara ait tanı koydurucu bilgiler edinilir. Tedaviye yönelik olarak uygulanan anjiyonun klasik yöntemi anjiyoplastidir. Bu ise, dar veya tam tıkalı damarların balon ya da stent denilen özel araçlarla tekrar açılması için yapılır. Bu bilgiler ışığında gerek anjiyografi, gerekse anjiyoplasti operasyonlarında yemek ve içmek anlamı bulunmadığından, oruç bozulmaz.

54. Akupunktur tedavisi orucu bozar mı?

Akupunktur, vücutta belirli noktalara iğne batırarak çeşitli hastalıkları tedavi etme metodudur. Orucu bozan şeyler kapsamında olmadığı yani vücudu beslemesi ve gıdalandırması söz konusu olmadığından akupunktur yaptırmak orucu bozamaz.

55. Merhem ve ilaçlı bant kullanmak orucu bozar mı?

Deri üzerindeki gözenekler ve deri altındaki kılcal damarlar yoluyla vücuda sürülen yağ, merhem ve benzeri şeyler emilerek kana karışmaktadır. Ancak cildin bu emişi, çok az ve yavaş olmaktadır. Diğer taraftan bu işlem, yeme içme anlamına da gelmemektedir. Bu itibarla, deri üzerine sürülen merhem, yapıştırılan ilaçlı bantlar orucu bozamaz.

56. Diş tedavisi yaptırmak orucu bozar mı?

Sırf diş tedavisi sebebi ile oruç bozulmaz. Tedavinin ağrısız gerçekleşmesi için yapılan enjeksiyonlar da beslenme amacı taşımadığı için orucu bozmazlar. Ancak tedavi sırasında yapılan başka işlemler sebebi ile mesela ağız su ile çalkalanırken boğaza su, kan veya tedavide kullanılan maddelerden biri kaçarsa oruç bozulur ve kaza edilmesi gerekir.

57. Diş kanaması ve diş yarısından çıkan kanın tükürük ile yutulması orucu bozar mı?

Diş kanaması orucu bozmaz. Ancak çıkan kan, karıştığı tükürüğe eşit veya daha fazla olursa

yutulması halinde oruç bozulur ve kaza edilmesi gerekir. Daha az miktarda olan kan ise dikkate alınmaz.

58. Susuz olarak hap yutmak orucu bozar mı?

Oruçlu bir kimse meşru bir mazaret olmaksızın gıda veya ilaç cinsinden bir şeyi ister su ile, ister susuz olarak yer veya içerse orucu bozulur ve keffâret gerekir. Ancak oruç bozmayı mübah kılacak ölçüde bir rahatsızlık sebebiyle ilaç alınmış ise oruç bozulur ve kendisine yalnız kaza gerekir, keffâret gerekmez.

59. Ramazan ayını ve bayramı başka ülkelerde geçirenler, o ülkelerin hesaplarının/takvimlerinin Türkiye'den farklı olması hâlinde bayramlarını Türkiye'ye göre mi, buldukları ülkeye göre mi yapmalıdırlar?

Fakihlerin çoğunluğunca tercih edilen görüşe göre; kamerî aylar, hilalin güneş battıktan sonra, yeryüzünün herhangi bir yerinden görülmesiyle başlar. Günümüzde ayın, hilal hâlinde nerede ve ne zaman görülebileceği, hatasız olarak, hesapla tespit edilebilmektedir. Yurdumuzda ve İslam

lkelerinin çoğunda takvimler bu hesaplamalara göre düzenlenmekte; Ramazan ve bayramlar da buna göre belirlenmektedir. Az sayıda bazı İslam lkeleri ise, kamerî aybaşlarının tespitinde, ayın hilal Şeklinde gökyüzünde görülebilecek hâlde bulunması zamanını değil, kavuŐum anını veya hilalin kendi ülkelerinde de görülmesini esas almaktadırlar. İslam âleminde zaman zaman bizden bir gün önce veya bir gün sonra oruca baŐlayan ve bayram yapan ülkelerin bulunması bu sebeptedir. Bu tür içtihat farklılığından doğan uygulamalar kimsenin ibadetine zarar vermez. Bu nedenle başka bir ülkede bulunan bir müslüman, bayramını bulunduğu ülkeye göre yapar. Bayram coŐkusunu, bulunduğu yerdeki müslüman kardeŐleriyle birlikte yaŐar.

V. ÖZEL HÂLLERİNDE KADINLAR VE ORUÇ

60. Kadınlar özel günlerinde oruç tutabilirler mi?

Özel günlerindeki bir kadının namaz kılması ve oruç tutması haramdır. Bu durumdaki kadının namazı ve orucu sahih olmaz. Fakihler bu konuda görüş birliği içindedirler. Âdet süresince terk edilen namazların kazâ edilmeyeceği, oruçların ise temizlendikten sonra tutulacağı hususlarında da bütün mezheplerin görüş birliği vardır.

Söz konusu icmânın (görüş birliğinin) dayanağı Hz. Peygamberin (s.a.s.) hadisleri ve sahabe uygulamasıdır. Nitekim Hz. Âişe bu konuda kendisine sorulan bir soru üzerine; Resûlullah döneminde âdet gördüklerinde tutmadıkları oruçları kaza etmekle emrolunduklarını, kılmadıkları namazları ise kaza etmekle yükümlü tutulmadıklarını söylemiştir (Buhârî, Hayız, 20; Müslim, Hayız, 69).

61. Düzensiz âdet kanaması olan bir kadın oruçlarını nasıl tutmalıdır?

Kadınlar âdet dönemlerinde namaz kılmazlar, oruç tutmazlar. Temizlendikten sonra kılamadıkları namazları kaza etmezler fakat oruçlarını kaza ederler (Buhârî, Hayız, 20; Müslim, Hayız, 69; Ebû Dâvûd, Tahâret, 106; Tirmizî, Tahâret, 97). Her kadının âdet gördüğü gün sayısı eşit değildir. Bu süre Hanefilere göre en az üç, en çok on gün olabilir. Âdet günlerinin süresi, daha önce yaşanmış tecrübelerle göre belirlenir. Düzensiz kanamalarda, üç ile on gün arasındaki kanama âdet sayılıp, o günlerde oruç terk edilir. Daha sonra kaza edilir. On gün dolduktan sonra gusledilip, namaz ve oruca başlanır. İki âdet arasındaki temizlik süresi de 15 günden az olmaz.

62. Oruca niyetlenen bir kadın gün içinde âdet görmeye başlarsa ne yapmalıdır?

Kadınlar ay hâli (hayız) ve lohusalık (nifas) denilen özel hâllerinde namaz kılmazlar, oruç tutmazlar. Daha sonra tutamadıkları oruçlarını kaza ederler. Oruca niyetlenen bir kadın, gün içerisinde âdet görmeye başlarsa orucunu bozar, temizlenince bu günün orucunu da kaza eder. İftar vaktine kadar oruçlu gibi davranması doğru değil-

dir. Ancak Ramazan'ın hassasiyetine riayet ederek başkalarının yanında yiyip içmemesi uygun olur.

63. Kadınların Ramazan'da âdet geciktirici ilaç kullanmaları caiz midir?

Âdet hâli oruç tutmaya manidir. Bu halde iken tutulan oruç geçerli olmaz. Bununla birlikte ilaç etkisi ile de olsa, akıntı hâli olmadıkça âdet hâli vuku bulmuş olmayacağından tutulan oruç geçerlidir. Ancak hayız kanı ile vücutta biriken zararlı maddeler dışarı atıldığından, vücudun sıhhati bakımından âdet hâlini önlemek için ilaç kullanılması tavsiye edilmemektedir.

64. Kadınlar gebelik dönemlerinde oruç tutabilirler mi?

Ramazan orucunu tutmamak için geçerli mazeretlerden biri de gebelik veya çocuk emzirmektir. Gebe veya emzikli olan kadınlar, kendilerine yahut çocuklarına bir zarar gelmesinden korkmaları hâlinde oruç tutmayabilirler. Bunlar bir yönüyle hasta hükmünde oldukları gibi, onlara bu ruhsatı tanıyan hadisler de bulunmaktadır (Nesâî, Sıyâm, 51, 62; İbn Mâce, Sıyâm, 12).

Kendisi dayanabilecek ve çocuk da etkilenmeyecek ise gebe ve çocuk emziren kadın oruç

tutabilir. Bu konuda alanında uzman bir hekime danışılması uygun olur. Hamilelik ve çocuk emzirme gibi meşru sebeplerle oruç tutamayan kadınlar, tutamadıkları bu oruçlarını şartların elverişli olduğu başka zamanlarda kaza ederler.

65. Düşük yapan bir kadın oruç tutabilir mi?

Düşük yapan bir kadının oruç tutup tutamayacağı konusundaki hüküm, düşüğün lohusalık sebebi sayılıp sayılmaması ile ilgilidir. Hanefi ve Hanbelilere göre; el, ayak veya parmak gibi organları belirmiş cenin düşüren kadından gelen kan, nifas (lohusalık) kanıdır; bu kadın da lohusadır. El ve ayak gibi organlar belirmeden meydana gelmiş düşükten sonra görülen kan ise istihaza (özür) kanıdır. Hanefi ve Hanbelilerin verdiği bu hükmün, rahim yolundan gelip düşen/dışarıya çıkan maddenin cenin mi yoksa başka bir şey mi olduğunun ancak el-ayak gibi organların belirmesiyle ayrıştırılabildiği zamanlarda verilmiş olduğu dikkate alınmalıdır. Bu konu ile ilgili olarak âlimler kendi dönemlerindeki tıbbi bilgilerden hareketle farklı içtihatlarda bulunmuşlardır. Bu sebeple günümüzdeki tıbbi veriler dikkate alınmalıdır. Bu itibarla düşenin cenin olduğu tıbben tespit edildiğinde düşükten sonra görülen kan da lohusalık (nifas) kabul edilmelidir. Nitekim Şafii

ve Malikilere göre de her durumdaki düşük lohusalık sebebidir. Sonuç olarak organları belli olsun ya da olmasın düşüğün cenin olduğu biliniyorsa söz konusu kadın lohusalık hükümlerine tabi olup oruç tutamaz.

